

ANALÝZA ÚTOKOV NA MÄKKÉ CIELE A ICH OCHRANA

ANALYSIS OF ATTACKS ON SOFT TARGETS AND THEIR PROTECTION

Ing. Klaudia Kubalová

*Žilinská Univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra bezpečnostného manažmentu, 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovenská republika
Kontakt: klaudiakralova1@gmail.com*

ABSTRAKT

Priestory, v ktorých sa sústreďuje veľké množstvo osôb, priťahujú pozornosť páchatel'ov teroristických útokov, násilnej trestnej činnosti a iných prejavov kriminality. Priestory s nízkou úrovňou zabezpečenia a vysokou koncentráciou osôb nazývame „mäkké ciele“. Práve z dôvodu nízkeho zabezpečenia a vysokej koncentrácie osôb sú tieto priestory najzraniteľnejšie. Nedostatočná úroveň informovanosti širokej verejnosti o existencii mäkkých cieľov, potreba ich ochrany a možnosti zvýšenia úrovne ich bezpečnosti prostredníctvom koncepcie CPTED, negatívne ovplyvňuje vývoj krivky zaznamenaných incidentov. Prínosom získania dostupných informácií o danej problematike, je možnosť navrhnutia preventívnych opatrení na vybraný objekt, ktoré môžu slúžiť na odradenie potenciálnych páchatel'ov od teroristických útokov, vandalizmu alebo prejavov drogovej, majetkovej, či násilnej trestnej činnosti.

Kľúčové slová: mäkký cieľ, kriminalita, koncepcia CPTED

ABSTRACT

Spaces in which a large number of people are concentrated attract the attention of perpetrators of terrorist attacks, violent crime and other manifestations of criminality. We call such spaces with a low level of security and a high concentration of people "soft targets". Precisely because of low security and high concentration of people, these areas are the most vulnerable. The insufficient level of awareness of the general public about the existence of soft targets, the need for their protection and the possibility of increasing their security level through the concept of CPTED, negatively affects the development of the curve of recorded incidents. The benefit of obtaining available information on the given issue is the possibility of proposing preventive

measures for the selected object, which can serve to advise potential perpetrators against terrorist attacks, vandalism or manifestations of drug, property or violent criminal activity.

Key words: soft target, crime, concept CPTED

ÚVOD

Termín mäkké ciele predstavuje zhromaždenia, objekty, resp. priestory, v ktorých sa koncentruje väčšie množstvo ľudí a ich úroveň ochrany voči hrozbám je minimálna, prípadne žiadna. Práve útoky na tieto ciele majú vzrastajúcu tendenciu, avšak len málo štátov sa snaží o zvýšenie ich ochrany. Identifikácia mäkkých cieľov je relatívne náročná vzhľadom na absenciu medzinárodne platnej definície, v dôsledku čoho dochádza k zamieňaniu pojmov tzv. „crowded places“ alebo „places of mass gathering“, ktoré síce vykazujú znaky mäkkého cieľa, avšak, nie je s nimi spájaný bezpečnostný význam. Ten vzniká ako následok sekuritizácie vyhrážky útoku. Článok je venovaný analýze útokov na mäkké ciele, ktoré sa stali na území Európy za obdobie 2009-2019. V reakcii na vyššie uvedené je cieľom článku poukázať na potrebu ochrany mäkkých cieľov.

1 MÄKKÉ CIELE

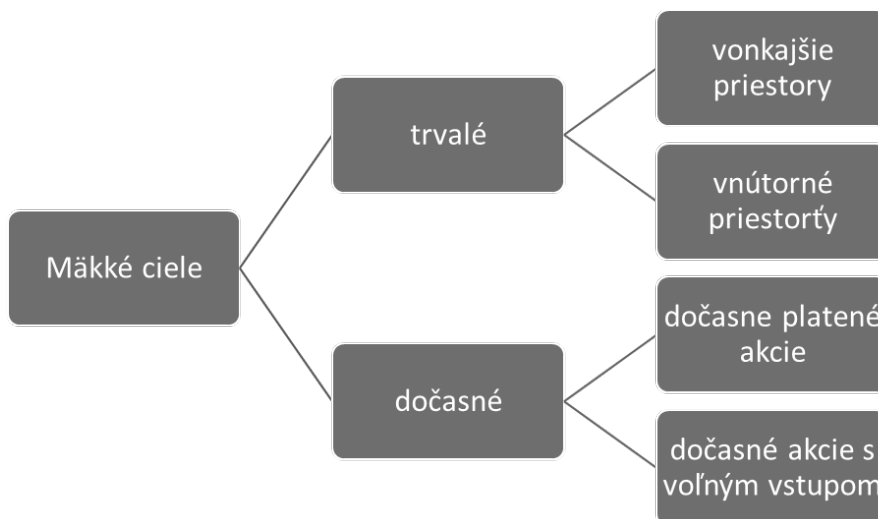
McEntire vníma mäkké ciele ako: „Potenciálnu sieť pre teroristické útoky, a to z dôvodu otvorenosti a dostupnosti pre verejnosť.“ (McEntire 2009).

Český bezpečnostný expert inštitútu Soft Target Protection, ktorý sa zaoberá ochranou mäkkých cieľov Zdeněk Kalvach definuje mäkké ciele nasledovne: „Objekty, priestory alebo akcie charakterizované zhromaždením väčšieho počtu osôb, absenciou alebo nízkou úrovňou zabezpečenia proti násilným útokom a nezariadením medzi objekty kritickej infraštruktúry“ (Kalvach 2016).

Kubíková (2017b) popísala z časového hľadiska 3 kategórie mäkkých cieľov:

- **Stále:** Pozostávajúce z objektov, do ktorých nie je vstup pre verejnosť obmedzený. Patria tu autobusové, vlakové stanice, nemocnice, letiská.
- **Dočasné:** Objekty spadajúce do tejto kategórie majú zavedenú určitú otváraciu dobu, sú prístupné verejnosti v obmedzený časový rozsah. Patria tu nákupné strediská, školy, divadlá, reštaurácie.
- **Príležitostné:** Do týchto objektov prichádzajú ľudia príležitostne. Nie je tu zavedený čas prístupu verejnosti. Patria tu trhoviská, kostoly, námestia.

Kategorizácii mäkkých cieľov sa venoval aj Apeltauer (2019), ktorý rozdelil mäkké ciele na dve kategórie, ktorými sú trvalé a dočasné mäkké ciele.

Obrázok 1 Rozdelenie mäkkých cieľov
(Vlastné spracovanie, podľa: Apeltauer 2019)

Nie všetky objekty, resp. priestory, v ktorých sa koncentrujú skupiny ľudí sú mäkkými cieľmi. Opakom mäkkých cieľov sú tzv. tvrdé ciele z anglického slova „*Hard Target*“. Tieto ciele sú dobre zabezpečené a strážené. Patria sem napríklad vládne budovy, budovy orgánov činných v trestnom konaní, vojenské základne a pod. Pre potenciálnych útočníkov je veľmi zložitá sa do nich dostať alebo ohroziť ich bezpečnosť (Kalvach 2016).

1.1 Útoky na mäkké ciele

Jedným z hlavných cieľov teroristov pri útokoch uskutočnených na mäkké ciele je okamžitý celosvetový mediálny dosah, šírenie strachu medzi obyvateľmi, diskreditácia schopnosti vlády ochrániť svojich občanov a spôsobenie fatálnych dôsledkov na národnú psychiku (Hesterman 2015).

Pri útokoch na mäkké ciele je možné hovoriť o dvoch druhoch útokov:

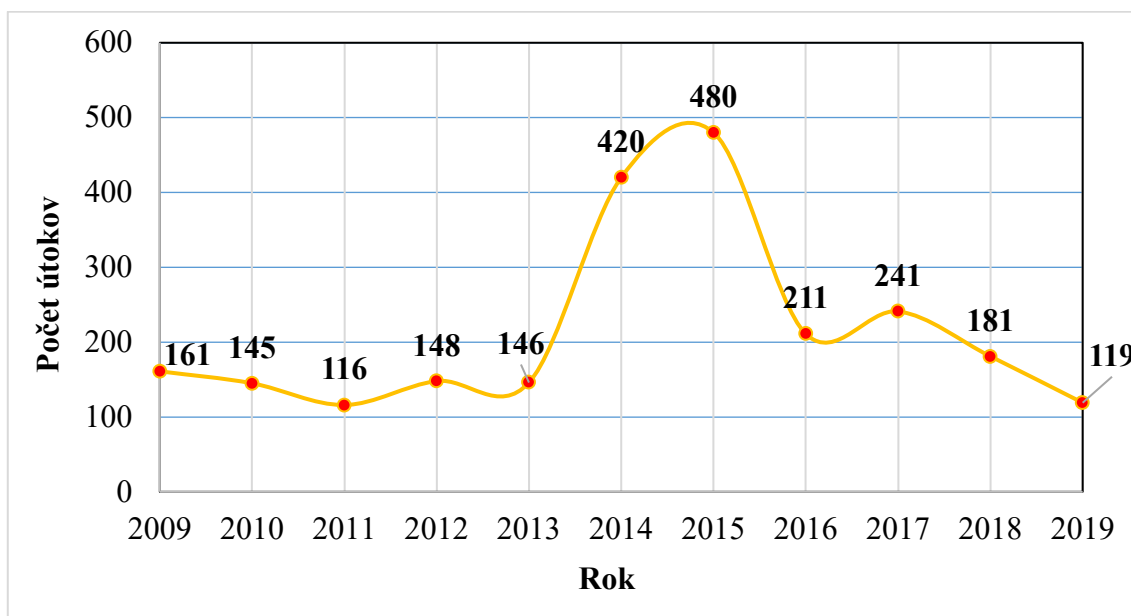
- **Teroristické útoky:**
 - **Osamelí vlci** (angl. „*lone wolf*“)
 - **Teroristické skupiny**

Rozdiel medzi útokom osamelého vlka a útokom teroristickej skupiny je hlavne v motivácii. Pričom pri teroristických skupinách ide často o politickú, alebo náboženskú motiváciu (Králová 2020).

- **Násilná trestná činnosť** (Kubíková 2017).

Útoky na mäkké ciele boli skúmané v databáze teroristických útokov Global Terrorism Database (GTD). Slovensko je súčasťou Európskej únie a Európskej kultúry, a tak bude pozornosť venovaná práve útokom vykonaným v Európe. Útoky na mäkké ciele boli skúmané za posledných 10 rokov, pretože databáza je aktualizovaná len po rok 2019 a novšie dáta pre bežných užívateľov neposkytuje, a preto bude skúmaným obdobím 2009 - 2019. Pri zadávaní kritérií pre vyhľadávanie útokov sa spomedzi navrhovaných skupín z hľadiska cieľa zvolili tie, ktoré sa radia do kategórie mäkkých cieľov, a to: verejné služby, vzdelávacie inštitúcie, doprava (vlaky, autobusy, diaľnice, metrá), náboženský predstavitelia a inštitúcie (mešity, kostoly), turisti, súkromní občania a majetok, novinári a médiá, mimovládne organizácie, letiská a lietadlá a obchodné inštitúcie (bary, obchodné strediská, reštaurácie) (Global 2022).

Na nasledujúcom obrázku (obr. 1) môžeme sledovať teroristické útoky na mäkké ciele práve na území Európy.

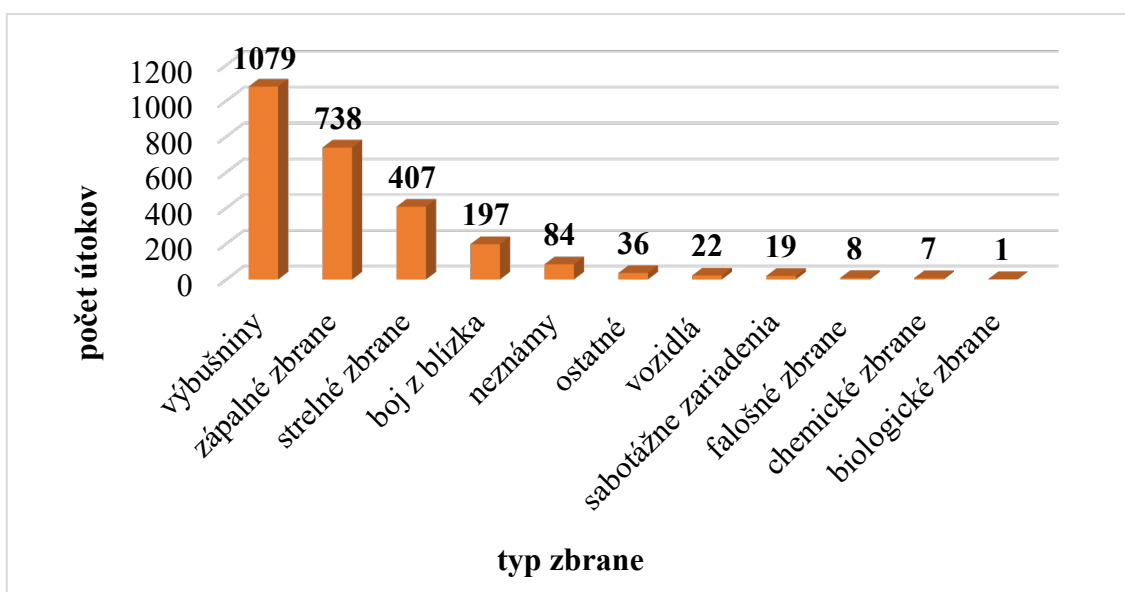
Obrázok 2 Prehľad útokov na mäkké ciele
(Vlastné spracovanie podľa Global 2022)

Na predchádzajúcom obrázku (obr. 1) je znázornený graf medziročného vývoja teroristických útokov spáchaných na mäkké ciele na území Európy za roky 2009 až 2019. Celkovo bolo

uskutočnených 2368 útokov. Z predchádzajúceho obrázku (obr. 1) môžeme konštatovať, že v rokoch 2014 a 2015 došlo k značnému nárastu teroristických incidentov o niekoľko stoviek v porovnaní s inými rokmi.

Z celkového počtu 2368 útokov bolo 432 takých, v ktorých dôsledku došlo k úmrtiu aspoň jednej osoby, a 658 útokov tvorili útoky, pri ktorých bola zranená minimálne jedna osoba (Global 2022).

Pri jednotlivých útokoch na mäkké ciele boli použité aj rôzne prostriedky pre naplnenie cieľa útočníkov. Na nasledujúcom obrázku (obr. 2) môžeme vidieť *modus operandi* jednotlivých útokov.

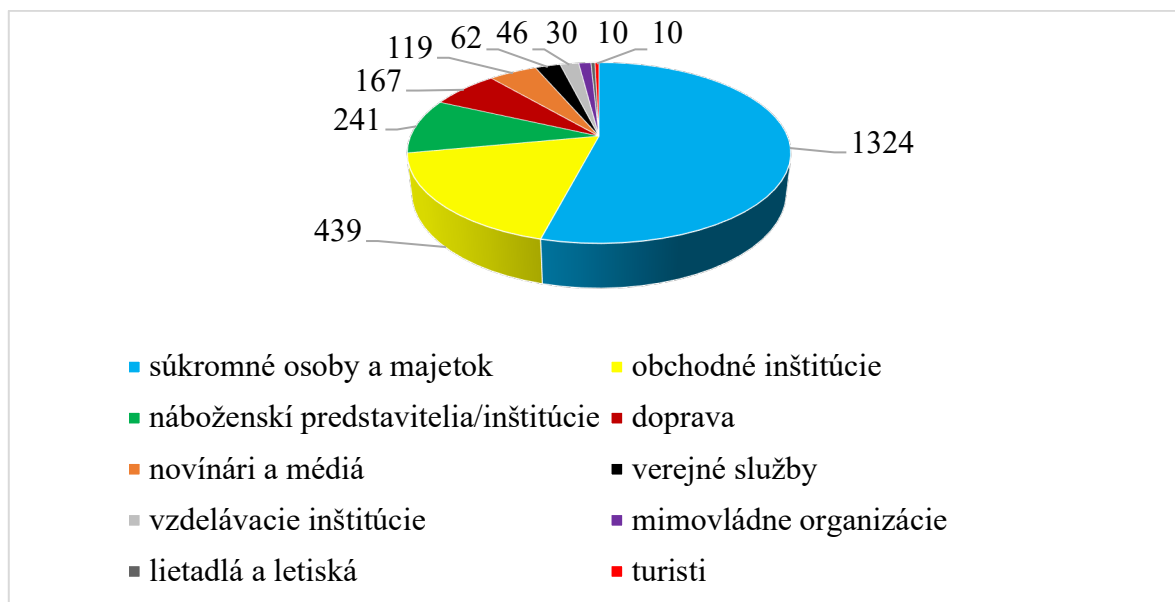

Obrázok 3 Modus operandi
(Vlastné spracovanie podľa Global 2022)

Obrázok 2 znázorňuje graf s údajmi o tom, akým typom zbraní boli jednotlivé teroristické útoky na mäkké ciele vykonané.

Z analýzy vyplýva, že najčastejšie využívaným typom zbrane sú výbušniny, ktoré boli použité až pri 1079 incidentoch z celkového počtu skúmaných incidentov. Ako je možné vidieť na predchádzajúcom obrázku (obr. 2), druhým najpočetnejším typom útoku (738 útokov), predstavuje útok s použitím zápalných zbraní, kam patrí podpaľáčstvo, použitie molotových koktejlů (zápalná fľaša), benzínu a pod. Trojicu najpoužívanějších zbraní s počtom výskytu 407 uzatvárajú strelné zbrane, do ktorých patria útoky vykonávané puškami, pištoľami, poloautomatickými, či automatickými zbraňami. Taktiež významnú časť útokov tvorí boj z blízka resp. fyzické napadnutie a bitky (Global 2022).

Útoky sa líšia aj samotným typom mäkkého cieľa, ktorý bol napadnutý. Na nasledujúcom obrázku (obr.3) môžeme sledovať početnosť výskytu útokov na konkrétne typy mäkkých cieľov.

Obrázok 4 Početnosť výskytu útokov na konkrétne typy mäkkých cieľov (Vlastné spracovanie podľa Global 2022)

Obrázok 3 zobrazuje údaje o počte vykonaných útokoch na jednotlivé typy mäkkých cieľov za obdobie 2009 - 2019.

Najčastejšie voleným mäkkým cieľom boli súkromné osoby a majetok. Ďalšiu významnú časť tvoria obchodné inštitúcie, ku ktorým radíme obchodné centrá, bary, reštaurácie a podobne. Ďalším typickým mäkkým cieľom, ktorý bol volený za objekt útoku boli náboženské inštitúcie, či doprava (autobusy, vlaky, diaľnice, metrá). S postupne klesajúcim počtom výskytu útokov tu patria aj novinári a médiá, verejné služby, vzdelávacie inštitúcie. Najmenej napádaným mäkkým cieľom boli mimovládne organizácie, letiská a lietadlá a turisti (Global 2022).

2 OCHRANA MÄKKÝCH CIEĽOV PROSTREDNÍCTVOM KONCEPCIE CPTED

Jedným zo súčasných preventívnych prostriedkov pri predchádzaní kriminality, ktorý je vhodný pri ochrane mäkkých cieľov je samotný návrh, realizácia a prevádzkovanie verejných priestorov alebo iných objektov. Postupy ako docieľiť bezpečnejšie prostredie, ako aj zvýšiť

Ľudské povedomie v tejto oblasti sú obsiahnuté v koncepcii CPTED (Crime Prevention Through Environmental Design) (Fay 2017).

Koncepcia CPTED sa sklada z určitých princípov, pre ktoré neexistuje všeobecne platná definícia (Crowe 2013). Hofreiter (2015) popisuje štyri hlavné princípy predmetnej koncepcie:

- **Prirodzený dohľad:** založený na potrebe zvýšenej viditeľnosti pohybu a aktivít ľudí nachádzajúcich sa v danom priestore, čím je možné pozorovanie diania. Správnym dizajnom, umiestnením okien, dverí či osvetlenia sa potenciálnym páchateľom sťaží príprava, vykonanie činu, či nenápadný únik z priestoru. Pri vhodnom aplikovaní tohto princípu do praxe, by mal priniesť efekt v podobe odradenia páchateľa od spáchania trestnej činnosti.
- **Prirodzené riadenie prístupu:** zámerom princípu je usmerniť pohyb osôb takým spôsobom, aby bola redukovaná príležitosť pre potenciálneho páchateľa k spáchaniu trestného činu (smerovacie tabule a iné).
- **Viditeľné vymedzenie teritória:** podstatou je viditeľné vymedzenie a označenie priestoru s obmedzeným prístupom.
- **Udržovanie priestoru**

Okrem vyššie uvedených štyroch princípov sa v diele „*21st Century Security and CPTED*“, ktoré publikoval Atlas (2013) hovorí aj o piatom princípe:

- **Podpora aktivity:** vhodné využívanie funkčných priestorov, ako napr. rekreačné a spoločné priestory. Podpora aktivít v týchto oblastiach prispieva k zaplneniu priestoru legitímnymi používateľmi, čo odľáká potenciálnych páchateľov od trestnej činnosti.

V období 2014 až 2016 sa v Anglicku (West Yorkshire) uskutočnil výskum, v ktorom 22 uväznených zlodějov z rozličných väzníc bolo požiadaných, aby opísali svoju reakciu na 16 obrázkoch obytných domov. Výsledky daného prieskumu potvrdili, že dizajn rezidenčného bývania ovplyvnil rozhodovanie o vlámaní (Armitage 2018).

Názory páchateľov trestných činov na jeden z princípov koncepcie CPTED, prirodzený dohľad, ktoré potvrdzujú jeho efektivitu:

- páchatelia sa pravidelne odvolávali na riziká veľkých okien v prednej časti nehnuteľnosti, ktoré umožňujú obyvateľom vidieť, ako vchádzajú na ulicu a hodnotia

nehnuteľnosť: „*Predné okná sú tiež pekné a veľké, takže by ma bolo vidieť ľahšie, keby som bol vnútri*“

- páchatel'ov odradila sídlisková zástavba, kde okolité nehnuteľnosti smerovali do ulice, čo umožnilo susedom sledovať ich vchádzanie a vystupovanie z výstavby a pozemku: „*Držal by som sa ďalej. Nechcel by s tým mať nič spoločné. Mohli by pozerat' z okien*“.
- páchatel'ov odrádzali aj nízke alebo otvorené hranice pozemku – tie, ktoré umožňovali susedom a okoloidúcim vidieť na nich, keď vchádzali/vychádzali z pozemku: „*Otvorené ploty by ma odradili*“ a „*Cítil by som sa viac vystavený, ak by boli steny a ploty nižšie*“.
- medzi prvky dizajnu bývania, špecifické pre koncepciu dohľadu, ktoré by páchatel'a neodradili, patrili aj vysoké/pevné hranice majetku. V súvislosti s vysokými plotmi/živými plotmi páchatelia vyjadrili názor, že tieto im umožňujú vykonávať vlámanie bez rizika, že ich spozorujú susedia alebo okoloidúci: „*Mám rád pevné ploty, ako sú tieto, pretože vás nikto nevidí. Keď sa dostanete cez tieto ploty, ste v bezpečí – v zóne pohodlia*“ (Armitage 2018).

ZÁVER

Relevantnosť a naliehavosť problematiky mäkkých cieľov preukazujú štatistiky, ktoré potvrdzujú vysoké počty útokov na území Európy od roku 2009 do roku 2019. Každoročne sa stávajú obeťami realizovaných útokov stovky nevinných ľudí. Z tohto dôvodu, je za účelom eliminovania nežiadúcich incidentov potrebné venovať zvýšenú pozornosť ochrane mäkkých cieľov. Práve objekty patriace do tejto kategórie, disponujú veľmi slabou ochranou voči vzniku teroristických útokov, násilnej trestnej činnosti, ale aj iných prejavov kriminality.

Kriminalita predstavuje negatívny jav súčasnej spoločnosti, ktorá sa snaží na ňu reagovať rôznymi opatreniami, z ktorých k najdôležitejším radíme samotnú prevenciu. V rámci skúmania problematiky, sme pozornosť upriamili na prevenciu kriminality prostredníctvom environmentálneho dizajnu. Na konferencii európskych expertov „Towards a knowledge-based strategy to prevent crime“ sa Rada Európskej únie zhodla, že koncepcia CPTED je preukázateľne účinnou, úspešnou a realizovateľnou multidisciplinárnou stratégiou prevencie. Aj z výsledkov prieskumu vyplýva, že vplyv prostredia môže negatívne prispievať k podmienkam, ktoré vytvárajú príležitosti k páchaniu trestnej činnosti. Správnou tvorbou prostredia môžeme prispieť k vyššiemu pocitu bezpečia, zníženiu strachu z kriminality a k zvyšovaniu kvality života, ale aj verejných priestorov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- ARMITAGE, R. 2018. *Burglars' take on crime prevention through environmental design (CPTED): Reconsidering the relevance from an offender perspective*. [online]. Elektronický portál link.springer.com [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41284-017-0101-6>
- CROWE, T., 2013. *Crime prevention through environmental design*. United States of America. ISBN 978-0-12-411635-1
- FAY, J. FAY, J., 2007. *Encyclopedia of Security Management*. Second edition. ISBN 978-0-12-370860-1., 2007. *Encyclopedia of Security Management*. Second edition. ISBN 978-0-12-370860-1.
- HESTERMAN, J., 2015. *Soft Target Hardening: Protecting People from Attack*. USA. ISBN 978-1-4822-4421-2.
- HOFREITER, L., 2015. *Manažment ochrany objektov*. Žilina: EDIS-Vydavateľstvo Žilinskej univerzity, s. 230. ISBN 978-80-554-1164-4.
- KALVACH, Z., 2016. *ZÁKLADY OCHRANY MĚKKÝCH CÍLŮ*. Praha: Soft Targets Protection Institute. Ministerstvo vnitra České republiky
- KRÁLOVÁ, K., 2021. *Ovplyvňovanie prostredia prostredníctvom metódy CPTED* [online]. Elektronický portál trilobit.fai.utb.cz [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <http://trilobit.fai.utb.cz/Data/Articles/PDF/88c23d09-3824-4171b549-f287e2e11474.pdf>
- KUBÍKOVÁ, Z., 2017. *Hrozby medzinárodného terorizmu a súčasná ochrana pred terorizmom v SR – návrh*. Diplomová práca. Žilina: FBI ŽU.